Fa 700 anys, a Atenes

Autor: Quim Torra
Data de publicació: 07-05-2011

Per què no s'ha recordat la gran victòria catalana contra els francesos a Grècia el 13 de març 1311? Quim Torra ens recorda que amb aquesta victòria, Atenes i l'Acròpoli foren catalanes durant 80 anys.

Som al 13 de març de 1311. A la plana de Queronea l'exèrcit dels francs, comanat pel duc d'Atenes, Gualter de Brienne, amb més de 3.000 combatents i uns 12.000 soldats d'infanteria tenen atrapades les restes de la Companyia Catalana, que els darrers anys, precisament, havien estat ajudant al duc a consolidar el seu poder. La seva força és perillosament dèbil, tan sols 500 cavallers i 3.000 almogàvers a peu. Els catalans s'ho juguen tot. El fracàs sembla segur.

Francesc Xavier Hernàndez, a la seva monumental Història Militar de Catalunya, explica, amb gràfics i simulacions, el que Antoni Rubió i Lluch ja va apuntar: "Vèncer o morir era llur únic destí. La desesperació els obrí el camí, com els l'havia fressat abans la venjança. Però en un dia, en poques hores, destruïren el poder franc de la Grècia continental i peninsular. Aquesta victòria llegendària que en la seva època tingué arreu tan fort ressò per força havia de deixar un solc lluminós en la història".

La batalla de Cefis, que Ramon Muntaner cantà èpicament (la impertorbabilitat dels almogàvers, la brillant i enginyosa trampa del pantà, la caiguda del duc en el fang, la matança despietada de milers de soldats i de tots els cavallers excepte dos) va significar moltes coses: pels francesos, el seu segon Azincour mediterrani en menys de vint-i-sis anys (després de la desfeta naval que els catalans havien infligit a la flota franca a la batalla de les illes Formigues, el 28 de juliol de 1285, quan onze galeres catalanes van desarborar la flota francesa de 24 naus, rematada el 4 de setembre següent en una segona victòria definitiva sota el comandament de Roger de Llúria). Per als catalans, obrir la porta de bat a bat a la "pus rica joia que al mon sia". L'Acròpoli, el castell de Cetines, va ser català durant 80 anys. Quan Pere el Cerimoniós va annexar-se els ducats d'Atenes i Neopàtria, l'imperi català va assolir el seu zenit. La Mediterrània, cap peix ja no gosava alçar-se sobre el mar si no portava lligada a la cua la senyera amb les quatres barres, i els naviliers en regulaven el comerç basant-se en el Llibre del Consolat de Mar, s'havia convertit en el pont de la mar blava per als

catalans.

No sembla agosarat aventurar que els anglesos, si aquesta odissea hagués estat part de la seva història, probablement ja n'haurien fet unes 54 pel.lícules, 256 documentals i no sé quantes sèries de la BBC. L'aventura dels catalans a Grècia ho té tot: passió, mort, destrucció, venjança, política, art, violacions, assassinats, traïcions, bellesa, èpica, odi, sang, conquestes. I sexe. Un autèntic hit digne de prime time. I les escoles? És una oportunitat excepcional d'explicar als alumnes una part de la seva història, potser l'única que es basa en victòries i aventures llegendàries que haurien de servir per construir un imaginari col·lectiu nacional. Sense mites, qui som?

Tan acostumats a les derrotes i als fracassos, per una vegada tenim glòria i triomfs per oferir: ensenyar que noms com Llúria, Rocafort o Entença són alguna cosa més que carrers de l'Eixample i intentar explicar que aquestes quatre províncies havien estat un imperi. I que no ens surtin els bons progressistes de torn a recriminar-nos una conquesta que va ser fidel al que es pot esperar d'una conquesta -i d'una venjança-. Doncs, bé, en Francesc Puigpelat m'ho comentava fa unes setmanes: "Ja veuràs com aquí passa de llarg el setè centenari de la conquesta d'Atenes". Tenia tota la raó, pel que s'ha vist fins ara.

"No comprenc com un episodi que tant honora la història pàtria com l'expedició realitzada pels nostres avantpassats a les llunyanes contrades d'Àsia i Grècia, a pesar d'algunes taques que desllustren les seves pàgines, hagi sigut mirat amb tanta indiferència pels catalans fins als nostres dies". Així obria Rubió i Lluch un dels seus estudis més famosos, publicat a La Veu de Montserrat el 1881. Pobre don Antoni, si en algun país aquest tipus de reflexions no tenen sentit és el nostre. Continua sobtant que en ple setè centenari del cim més alt de l'Orientada no hi dediquem ni un documentalet d'aquells del canal 33 de dos quarts de dues de la matinada, ni una exposició, ni un miserable acte institucional.

Nicolau d'Olwer, viatjant "amb la Crònica d'en Muntaner com a Baedeker, per mars i terres que foren del nostre antic imperi" va convidar-nos, com a lectors, a creuar aquest "pont de la mar, blava espinada, mediterrània", menjant dàtils i tarongers. Fa set cents anys que vam conquerir Atenes, ni més ni menys que Atenes!, per què no hi tornem?, i que ens voltin ombres amigues, els vells fantasmes de la cultura catalana, i sota un cel ardent, d'un roig encès, tornem a somiar en la nació que vam ser, el país dels navegants que conqueriren la mar nostra i la van convertir en el nostre mar.

Quim Torra